

ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНИ Й ОЦІНКИ СТРАХОВОЇ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

THE PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION OF USE, PROTECTION AND ASSESSMENT OF INSURANCE VALUE OF CULTURAL HERITAGE OBJECTS

У статті досліджено особливості організації державного управління використання, охорони й оцінки страхової вартості об'єктів культурної спадщини. Зокрема, визначено особливості об'єктів культурної спадщини. Показано, що кожен об'єкт культурної спадщини становить унікальну цінність для всього багатонаціонального народу України та є невід'ємною частиною всесвітньої культурної спадщини; володіє особливостями, що стали підставою для віднесення його до об'єктів культурної спадщини, і підлягає обов'язковому зберіганню (є предметом охорони); є особливим видом нерухомого майна, щодо якого встановлюються обмеження прав володіння, користування та розпорядження; є об'єктом містобудівної діяльності особливого регулювання; обмежує проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт; впливає на вирішення питань щодо об'єктів, безпосередньо пов'язаних із об'єктами культурної спадщини. Охарактеризовано основні відносини стосовно об'єктів культурної спадщини: відносини у сфері державної охорони, збереження, використання та популяризації об'єктів культурної спадщини; відносини, пов'язані із землекористуванням; майнові відносини, що виникають у зв'язку з володінням, користуванням і розпорядженням об'єктами нерухомості, віднесеними до об'єктів культурної спадщини; відносини, пов'язані з містобудівною діяльністю; інші відносини, що регулюють питання проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт, які можуть вплинути на об'єкти культурної спадщини. Окреслено умови приватизації об'єктів культурної спадщини: реєстрація об'єктів культурної спадщини в єдиному державному реєстрі об'єктів культурної спадщини із зазначенням предмета охорони, меж території і власників цих об'єктів; затвердження переліків об'єктів культурної спадщини загальнодержавного значення, які перебувають у державній чи регіональній власності, муніципальній власності та не підлягають відчуженню у приватну власність; оформлення паспортів об'єктів культурної спадщини; державна реєстрація прав власності на об'єкти культурної спадщини й обмежень (обтяжень), пов'язаних з охороною державної власності цих об'єктів; затвердження методик оцінки

вартості та страхової вартості об'єктів культурної спадщини.

Ключові слова: об'єкти культурної спадщини, оцінка страхової вартості, державне управління, охорона державної власності.

The article explores the peculiarities of organization of public administration of use, protection and assessment of insurance value of cultural heritage objects. In particular, the peculiarities of cultural heritage objects are defined. It is shown that each cultural heritage object represents a unique value for the entire multinational people of Ukraine and is an integral part of the world cultural heritage; it owns the features that have become the basis for its designation as cultural heritage objects and is a subject to mandatory preservation (subject to protection); it is a special type of immovable property subject to restrictions on tenure, use and disposal rights; represents the object of urban planning activity of special regulation; restricts carrying out of land, earth, construction, reclamation, economic and other works; affects the management of objects directly related to cultural heritage objects. The main relations regarding cultural heritage objects are described: relations in the sphere of state protection, preservation, use and popularization of cultural heritage objects; land-use relations; property relations arising from ownership, use and disposal of properties classified as cultural heritage objects; urban planning relations; other relations regulating the conduct of land, earth, construction, reclamation, economic and other works that may affect cultural heritage objects. The following conditions for privatization of cultural heritage objects are defined: registration of cultural heritage objects in a single state register of cultural heritage objects with indication of the subject of protection, boundaries of territories and owners of these objects; approval of lists of objects of cultural heritage of national importance, which are in State or regional ownership, municipal ownership and are not the subject to alienation into private ownership; registration of passports of cultural heritage objects; State registration of ownership rights on cultural heritage objects and restrictions (encumbrances) related to the protection of State property of these objects; approval of methods for assessment of the value and insurance value of cultural heritage objects.

Key words: objects of cultural heritage, assessment of insurance value, state administration, protection of state property.

УДК 351.853

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-15-6>

Болбас О.М.

здобувач

Навчально-науково-виробничий центр
Національного університету цивільного
захисту України

Постановка проблеми у загальному вигляді. Об'єкти культурної спадщини можуть використовуватися в адміністративних, житлових, соціально-культурних, суспільно-політичних, культових, виробничих та інших цілях, якщо це не суперечить встановленим вимогам забезпечення їх схоронності.

Окремий об'єкт культурної спадщини може становити цінність із погляду історії, археології, архітектури, містобудування, мистецтва, науки і техніки, естетики, етнології чи антропології, соціальної культури.

Незалежно від категорії історико-культурного значення об'єкти культурної спадщини

можуть перебувати у державній чи регіональній, муніципальній, приватній власності, а також в інших формах власності, якщо інший порядок не встановлено чинним законодавством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Державне управління у сфері охорони культурної спадщини є об'єктом наукових доробок багатьох авторів, зокрема таких, як Т. Курило [2], О. Усенко [3], В. Фрич [1] та ін.

Однак такі питання, як, наприклад, оцінки страхової вартості об'єктів культурної спадщини, досі потребують подальшого доопрацювання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи науковий доробок авторитетних вчених і практиків, слід констатувати, що особливості використання, охорони й оцінки страхової вартості об'єктів культурної спадщини є невирішеними частинами загальної проблеми, що досліджується в роботі.

Метою статті є дослідження особливостей організації державного управління використання, охорони й оцінки страхової вартості об'єктів культурної спадщини.

Для досягнення поставленої мети у роботі ставляться та вирішуються такі завдання:

- визначити особливості об'єктів культурної спадщини;
- охарактеризувати основні відносини стосовно об'єктів культурної спадщини;
- окреслити умови приватизації об'єктів культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до норм міжнародного права й українського законодавства основні особливості об'єктів культурної спадщини полягають у тому, що кожен об'єкт культурної спадщини:

- є унікальною цінністю для всього багатонаціонального народу України та невід'ємною частиною всесвітньої культурної спадщини;
- володіє особливостями, що стали підставою для віднесення його до об'єктів культурної спадщини, і підлягає обов'язковому зберіганню (є предметом охорони);
- є особливим видом нерухомого майна, щодо якого встановлюються обмеження прав володіння, користування та розпорядження;
- є об'єктом містобудівної діяльності особливої регулювання;
- обмежує проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт;
- впливає на вирішення питань щодо об'єктів, безпосередньо пов'язаних із об'єктами культурної спадщини [1; 3].

Зазначені особливості об'єктів культурної спадщини визначають їх складний видовий

і типологічний склад, а також міжвідомчий характер відносин, пов'язаних з об'єктами культурної спадщини.

До основних відносин стосовно об'єктів культурної спадщини чинним законодавством віднесено:

- відносини у сфері державної охорони, збереження, використання та популяризації об'єктів культурної спадщини;
- відносини, пов'язані із землекористуванням;
- майнові відносини, що виникають у зв'язку з володінням, користуванням і розпорядженням об'єктами нерухомості, віднесеними до об'єктів культурної спадщини;
- відносини, пов'язані з містобудівною діяльністю;
- інші відносини, що регулюють питання проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт, які можуть вплинути на об'єкти культурної спадщини [2; 3].

Слід зазначити, що приватизація об'єктів культурної спадщини доцільна тільки за виконання таких умов:

- реєстрація об'єктів культурної спадщини в єдиному державному реєстрі об'єктів культурної спадщини із зазначенням предмета охорони, меж територій і власників цих об'єктів;
- затвердження переліків об'єктів культурної спадщини загальнодержавного значення, які перебувають у державній чи регіональній, муніципальній власності і не підлягають відчуженню у приватну власність;
- оформлення паспортів об'єктів культурної спадщини;
- державна реєстрація прав власності на об'єкти культурної спадщини й обмежень (обтяжень), пов'язаних з охороною державної власності цих об'єктів;
- затвердження методик оцінки вартості та страхової вартості об'єктів культурної спадщини [1; 2].

Найважливішим елементом організації державного управління при використанні та розпорядженні об'єктами культурної спадщини є державний контроль і нагляд.

Порядок і умови використання пам'яток історії та культури встановлюються державними органами охорони пам'яток і визначаються для кожного пам'ятника, що перебуває у користуванні або власності підприємств, установ, організацій і громадян, відповідним охоронним документом: охоронно-орендним договором, охоронним договором або охоронним зобов'язанням.

Одна з причин неналежного оформлення охоронних зобов'язань на об'єкти

культурної спадщини загальнодержавного значення полягає в тому, що наявність охоронних зобов'язань у об'єктів нерухомості пам'ятки історії та культури прямо залежить від наявності у цього пам'ятника користувача, який згідно з чинним законодавством відповідає за збереження пам'ятника.

Іншою причиною неврегульованості майнових відносин між державою і власниками об'єктів культурної спадщини є відсутність у системі органів державної влади органу, уповноваженого від імені держави укладати охоронні зобов'язання [1; 4].

Про ефективність державного контролю за дотриманням законодавства України стосовно охорони та використання об'єктів культурної спадщини загальнодержавного значення, включаючи контроль за станом таких об'єктів, свідчать результати проведення перевірок і обстежень.

Перевірки й обстеження здійснюються шляхом виходу інспекторів на об'єкт для проведення технічного огляду і з'ясування стану об'єкта охорони, виконання умов охоронних договорів, а також визначення правомірності проведення реставраційних, ремонтних, будівельних та інших видів робіт на об'єкті охорони. Всі порушення, виявлені внаслідок перевірки, повинні фіксуватися складанням акта. Технічний огляд об'єктів охорони здійснюється також при укладенні охоронних зобов'язань з власниками та користувачами об'єктів культурної спадщини.

Ще одним видом охоронних заходів стосовно об'єктів культурної спадщини є діяльність державних органів у сфері охорони об'єктів культурної спадщини з організації проведення державної історико-культурної експертизи. Тут проблема полягає в тому, що державними органами у сфері охорони об'єктів культурної спадщини оперативна й якісна підготовка висновків історико-культурної експертизи не забезпечується. На підставі цього нерідко затягуються терміни прийняття рішень про погодження документації, видачі завдань і дозволів на проведення робіт та інші рішення, що впливають з укладення історико-культурної експертизи [2; 4].

Крім того, однією з важливих проблем збереження комплексу культурної та природної спадщини є невизначеність статусу історичних поселень у чинному законодавстві. В історичному поселенні державній охороні як предмет охорони підлягають усі цінні містоутворюючі об'єкти: планувальна структура, характер забудови, ландшафт, археологічний лад,

вигляд будівель і споруд, різні функції, набуті у процесі розвитку.

Висновки. Підводячи підсумки нашого дослідження, слід відзначити, що в ньому було отримано такі висновки.

1) Визначено особливості об'єктів культурної спадщини. Показано, що кожен об'єкт культурної спадщини: становить унікальну цінність для всього багатонаціонального народу України та є невід'ємною частиною всесвітньої культурної спадщини; володіє особливостями, що стали підставою для віднесення його до об'єктів культурної спадщини, і підлягає обов'язковому зберіганню (є предметом охорони); є особливим видом нерухомого майна, щодо якого встановлюються обмеження прав володіння, користування та розпорядження; є об'єктом містобудівної діяльності особливої регулювання; обмежує проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт; впливає на вирішення питань щодо об'єктів, безпосередньо пов'язаних з об'єктами культурної спадщини.

2) Охарактеризовано основні відносини стосовно об'єктів культурної спадщини: відносини у сфері державної охорони, збереження, використання та популяризації об'єктів культурної спадщини; відносини, пов'язані із землекористуванням; майнові відносини, що виникають у зв'язку з володінням, користуванням і розпорядженням об'єктами нерухомості, віднесеними до об'єктів культурної спадщини; відносини, пов'язані з містобудівною діяльністю; інші відносини, що регулюють питання проведення землевпорядних, земляних, будівельних, меліоративних, господарських та інших робіт, які можуть вплинути на об'єкти культурної спадщини.

3) Окреслено умови приватизації об'єктів культурної спадщини: реєстрація об'єктів культурної спадщини в єдиному державному реєстрі об'єктів культурної спадщини із зазначенням предмета охорони, меж територій і власників цих об'єктів; затвердження переліків об'єктів культурної спадщини загальнодержавного значення, які перебувають у державній чи регіональній, муніципальній власності та не підлягають відчуженню у приватну власність; оформлення паспортів об'єктів культурної спадщини; державна реєстрація прав власності на об'єкти культурної спадщини й обмежень (обтяжень), пов'язаних з охороною державної власності цих об'єктів; затвердження методик оцінки вартості та страхової вартості об'єктів культурної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища : збірник офіційних документів / упоряд. В.І. Фрич ; відп. ред. М.В. Гарник ; Генеральна прокуратура України. Київ : Істина, 2002. 336 с.
2. Курило Т. Становлення та розвиток законодавства про охорону культурної спадщини України в сучасний період. *Право України*. 2001. № 3. С. 108–110.
3. Усенко О. Формування системи спеціального законодавства у сфері охорони культурної спадщини. *Вісник прокуратури*. 2009. № 4. С. 78–84.
4. Dombrovska, S., Shvedun, V., Streltsov, V., Husarov, K. The prospects of integration of the advertising market of Ukraine into the global advertising business. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. № 16 (2). 321.